

Beleidsplan

(2021-2026)

VVG

platform voor vrouwen- en gendergeschiedenis

Inleiding

Waarom een nieuw beleidsplan?

In 2017 stelde de VVG voor het eerst in haar bestaan een beleidsplan op. De wens daartoe werd ingegeven door de situatie waarin de VVG zich bevond als een vrijwilligersvereniging met beperkte middelen en een krimpend ledenbestand. De behoefte groeide om (beleids)keuzes te maken ten einde de doelstellingen zo goed mogelijk te realiseren en de vereniging te laten overleven. Input voor het beleidsplan was onder andere een enquête die in datzelfde jaar onder de leden werd gehouden. De VVG heeft onder de vorige voorzitter Margit van der Steen systematisch en met succes uitvoering gegeven aan de meeste van de destijds geformuleerde doelstellingen. Het gaat goed met de vereniging.

Dit nieuwe beleidsplan is derhalve niet zozeer ingegeven door een gevoel van urgentie, maar door de wens om ingezette veranderingen te bestendigen en verder te brengen en enkele nieuwe wegen in te slaan. In de komende periode zetten we vooral in op vier speerpunten.

1. Versterking van de wetenschappelijke basis van de vereniging en het tijdschrift *Historica*.
2. Inhoudelijk en praktisch werk maken van een inclusieve invulling van vrouwen- en gendergeschiedenis door gender altijd te zien in samenhang met intersectionaliteit.
3. Handen en voeten geven aan internationalisering van de VVG.
4. Aandacht te besteden aan de integratie van inzichten uit gendergeschiedenis in de curricula van lager en middelbaar onderwijs en van de afdelingen geschiedenis op de universiteiten.

Geschiedenis van de VVG

In 1976 namen vrouwelijke historici, de meesten van hen nog student, het initiatief om 'vrouwengeschiedenis' landelijk op de kaart te zetten. Zij richtten het Landelijk Overleg Vrouwengeschiedenis (LOV) op. Twee jaar later verscheen de eerste LOV-publicatie: een bundel gevarieerde opstellen onder de titel *Een tipje van de sluier* (1978). Het zou de eerste zijn in een lange reeks van 'Tipjes'.

In de Inleiding van het eerste *Tipje* kunnen we lezen waarom zij vrouwengeschiedenis belangrijk vonden. De belangrijkste reden daarvoor was dat vrouwen in de geschiedschrijving eigenlijk niet voorkwamen. Traditionele historici hielden zich voornamelijk bezig met oorlogen, diplomatie, de politiek en de kerk, en richtten zich daarbij op de daden van belangrijke mannen in de openbare sfeer. Vrouwen kwamen daardoor alleen aan bod als afgeleide van de 'grote mannen', als de vrouwen van, als muzen of minnaressen. En ook het tegenovergestelde daarvan kwam voor: aandacht voor vrouwen die bij uitzondering wel een rol hadden gespeeld in het publieke leven als koninginnen of krijgsheldinnen, wereldhervormsters of kunstenaressen. Deze vrouwen vormden echter een uitzondering op de levens van vrouwen, geen wonder dan ook dat zij als 'man-wijven' of 'heiligen' de geschiedenis in gingen. Omdat zij niet als representatief voor 'gewone vrouwen' werden gezien, was dit soort 'heldinnengeschiedenis', aldus de auteurs van de inleiding, niet wat vrouwenhistorici – die aangeraakt waren door het socialistisch-feminisme en de sociale geschiedenis - voor ogen stond.

Wat was dat dan wel? De definitie van vrouwengeschiedenis die in 1976 was opgesteld luidde: 'Vrouwengeschiedenis is de geschiedenis van het functioneren van vrouwen binnen de maatschappij, bezien in relatie tot het functioneren van de hele maatschappij.' (p. 12) Focus van studie werd 'de feitelijke rol' van verschillende groepen vrouwen in het verleden, de visie daarop van verschillende maatschappelijke groepen en de mate waarin, de manier waarop en de voorwaarden waaronder die rol was veranderd.

Doel van dit alles was in de eerste plaats om de vrouwenbeweging handvatten te bieden: 'want we zijn er zeker van dat je makkelijker en beter kan vechten voor je positie als je weet hoe die positie zo gegroeid is'. Een ander doel was om 'het totaalbeeld van de geschiedenis' te veranderen. Hiertoe moest, 'om de achterstand in te halen' (wat ook als inhaalmanoeuvre werd betiteld), eerst nog apart aandacht worden besteed aan vrouwen in 'alle facetten van het historisch proces'. Daarna moesten 'onderzoeken naar vrouwen geïntegreerd worden in de bestaande geschiedschrijving'. (p. 13)

Deze publicatie markeert (met enkele andere) het begin van de lange mars van vrouwengeschiedenis binnen en buiten de instituties. Zo werden aan het eind van de jaren zeventig diverse docenten vrouwengeschiedenis aangesteld en ging in 1980 het *Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis* van start. Eind jaren tachtig vonden de eerste promoties plaats. Ook resulteerde een langdurige lobby in de opname van vrouwengeschiedenis in het vwo eindexamen.

Dit alles ging gepaard met levendige discussies over allerlei aspecten van het historisch onderzoek. Joan Scott bracht conceptuele eenheid met haar paradigmatische, en inmiddels klassieke artikel: *Gender: a Useful Category of Historical Analysis* (1986). 'Vrouwengeschiedenis' werd voortaan vooral geassocieerd met 'herstory', aparte aandacht voor vrouwen en vrouwenbeweging, en het doen van een 'inhaalmanoeuvre'. Gendergeschiedenis kwam te staan voor een vorm van geschiedschrijving waarin de focus lag op ontstaan en verandering van betekenissen van sekse (vrouwelijkheid én mannelijkheid) in alle aspecten van het verleden, betekenissen die altijd ook uitdrukking gaven aan macht en machtsverschillen, in het verleden en in de geschiedschrijving zelf. Maar het onderscheid tussen vrouwen- en gendergeschiedenis is niet hard en niet zaligmakend, en in dit beleidsplan wordt gesproken over vrouwen- en gendergeschiedenis. De ultieme missie bleef het veranderen van 'het totaalbeeld van de geschiedenis', al heette dat nu 'de geschiedenis herschrijven' en tegenwoordig 'inclusieve geschiedenis' bedrijven. Die laatste zegswijze drukt uit dat een genderanalyse die zich geen rekenschap geeft van andere categorieën van verschil zoals 'ras', etniciteit, klasse, seksualiteit, religie, (in)validiteit onvolledig is en sociale verschillen en machtsverhoudingen in stand houdt en versterkt, en daardoor groepen uitsluit.

In 1987 was de tijd rijp om het LOV te formaliseren. Op 12 maart 1987 lieten drs. Margaretha Pia Maria van der Burg en drs. Pauline Hagemeyer ten kantore van notaris Zegger te Nijmegen de eerste statuten van de vereniging L.O.V. passeren. In overeenstemming met de aanduiding 'vrouwengeschiedenis' werd vastgelegd dat mannen geen zitting konden nemen in het bestuur. Het bestuur werd gekozen uit de vrouwelijke leden (artikel 10). Vijf jaar later, in 1992 werd de naam L.O.V. gewijzigd in Vereniging voor Vrouwengeschiedenis. De inhoud van artikel 10 (artikel 9 in de statuten van 1992) bleef ongewijzigd. Een derde statutenwijziging vond plaats in 2018.

Anno 2021, vijfenveertig jaar na de oprichting van het Landelijk Overleg Vrouwengeschiedenis, zijn de activiteiten van de vereniging uitgebreid naar Vlaanderen. De naam van de vereniging evolueerde mee met de algehele tendens om feministisch onderzoek onder de noemer van 'gender' te brengen. Hoewel tot 2018 nog niet vastgelegd in de statuten, ging de Vereniging voor Vrouwengeschiedenis zich vanaf 2009 Vereniging voor Gendergeschiedenis noemen. Met deze naamsverandering groeide de wens om meer mannen bij de vereniging te betrekken wat tot nog toe slechts mondjesmaat is gelukt. Dat laatste geldt ook voor genderhistorici van kleur. Hoewel postkoloniale studies en de introductie van het cruciale concept intersectionaliteit, dat in Nederland werd voorafgegaan door de formulering van het kruispunt- of caleidoscopische denken, gendergeschiedenis hebben verrijkt, is het van belang inclusieve geschiedenis niet alleen op papier te realiseren, maar ook in de praktijk van *wie* geschiedenis maken. In 2021 werd tijdens de algemene ledenvergadering de naam opnieuw aan te passen en vrouwengeschiedenis weer in de naamgeving op te nemen. In 2021 wordt de wijziging vastgelegd in de statuten. De vereniging gaat verder onder de naam VVG platform voor vrouwen- en gendergeschiedenis.

Hoofdstuk 1

Over de Vereniging Voor Gendergeschiedenis

Naam en oprichting

Het Landelijk Overleg Vrouwengeschiedenis (L.O.V.) is ontstaan in 1976 (statutair vastgelegd in 1987). In de statutenwijziging van 1992 is de naam L.O.V. gewijzigd in Vereniging Voor Vrouwengeschiedenis (VVG). Sinds 2009 behoort ook gendergeschiedenis tot het terrein van de VVG en ging de vereniging verder onder de naam Vereniging Voor Gendergeschiedenis. Deze werd vastgelegd in de statutenwijziging van 2018.

Doelstellingen en activiteiten

In de statuten is het doel van de vereniging vastgelegd als het stimuleren, ontwikkelen en coördineren van activiteiten op het gebied van gendergeschiedenis. Zij doet dat door het organiseren van bijeenkomsten en activiteiten, bijvoorbeeld tentoonstellingen, voor leden en niet leden, door het regelmatig publiceren van een Nieuwsbrief, of het doen uitgeven van publicaties zoals het *Tipje van de Sluier*, en door informatie en advies over gendergeschiedenis in al haar verschijningsvormen te verstrekken, gevraagd en ongevraagd. De belangrijkste activiteiten van de VVG anno 2021 zijn de uitgave van het tijdschrift *Historica* en de organisatie van de Gendergeschiedenisdag.

Voor wie kan de VVG iets betekenen

De VVG verenigt belangstellenden en professionals in het Nederlands taalgebied (wetenschappers, docenten, informatiespecialisten, auteurs, museummedewerkers etc.) met interesse in vrouwen- en gendergeschiedenis. De VVG richt zich in haar activiteiten tot leden en niet leden, waaronder wetenschappers en docenten, politici, bibliotheek- en museumspecialisten, de media.

De leden

Anno 2021 telt de vereniging 211 individuele leden. Een overgrote meerderheid van de VVG leden is vrouw (96%), ouder dan 50 jaar (79%) en heeft een wetenschappelijke opleiding afgerond (94%). Iets meer dan de helft van het aantal leden is langer dan 10 jaar lid (54%). Iets minder dan de helft is tussen de 0 en 10 jaar lid (46%).

De leden ontvangen drie keer per jaar het tijdschrift *Historica*, hebben stemrecht in de Algemene Leden Vergadering en kunnen gratis of tegen gereduceerd tarief deelnemen aan activiteiten van de VVG. De leden betalen € 30,- contributie per jaar. Studenten betalen € 22,50.

Daarnaast hebben 32 organisaties, waaronder universiteitsbibliotheken, stadsbibliotheken, musea, organisaties etc. een abonnement op *Historica*. Zo kunnen ook niet leden kennis nemen van de artikelen in *Historica*.

Het bestuur

Op 1 januari 2021 bestaat het bestuur van de VVG uit zes leden (voorzitter, penningmeester, secretaris en drie leden).

- Prof. em. Mineke Bosch
- Els Flour (penningmeester);
- Drs. Ellen Boonstra-de Jong (secretaris);
- Dr. Greetje Bijl (lid)
- Kim Bootsma, PhD
- Noortje Willems, MA

De bestuursleden worden gekozen uit de leden voor een periode van vier jaar.

Om de visie en activiteiten van het bestuur en de redactie van het verenigingsblad *Historica* af te stemmen, worden alle bestuursvergaderingen bijgewoond door de hoofdredacteur van *Historica* en een redactielid. Eén keer per jaar vergadert het bestuur gezamenlijk met de voltallige redactie.

De redactie van *Historica*

De redactie bestaat op 1 januari 2021 uit:

Dr. Greetje Bijl, hoofdredacteur

Laura Nys, beeldredacteur

Kim Bootsma, recensieredacteur

Loes Heiligers, recensieredacteur

Clare Wilkinson, Engelse redactie

Jonas Roelens

Sietske van der Veen

1.1. Comité van Aanbeveling

Vooraanstaande wetenschappers van Nederlandse en Belgische universiteiten vormen het Comité van Aanbeveling. De leden van het Comité van Aanbeveling zetten zich in als ambassadeur voor de vereniging en dragen zo bij aan het realiseren van de verenigingsdoelstellingen. De leden van het Comité van Aanbeveling zijn:

prof. em. Mieke Aerts

prof. dr. Gita Deneckere (Universiteit Gent)

drs. Irene Gerrits (Nationaal Archief)

prof. em. Maria Grever

prof. dr. Thérèse de Hemptinne (Universiteit Gent)

dr. Els Kloek (zelfstandig)

dr. Margit van der Steen (Huygens ING)

prof. dr. Susan Legêne (VU/voorzitter KNHG)

prof. dr. Geertje Mak (Universiteit van Amsterdam / Radboud Universiteit)

prof. dr. Machteld de Metsenaere (Vrije Universiteit Brussel)

prof. dr. Leen van Molle (Katholieke Universiteit Leuven)

prof. dr. Marlou Schrover (Universiteit Leiden)

prof. dr. Marjan Schwegman (oud directeur NIOD)

prof. dr. Henk de Smaele (Universiteit van Antwerpen)

prof. dr. Kaat Wils (Katholieke Universiteit Leuven)

Financiële middelen

De vereniging is financieel afhankelijk van de contributiegelden van de leden, van giften en subsidie. Subsidie wordt aangevraagd voor speciale projecten en activiteiten. Om schenkingen aan onze vereniging te stimuleren, is het voornemen om de ANBI status aan te vragen.

Hoofdstuk 2

Samenwerking en activiteiten van de VVG

In het verlengde van de in de Statuten gestelde doelen en middelen om die te bereiken beschouwt de VVG zich als het Nederlandstalige platform voor gendergeschiedenis.

Samenwerking

De VVG zoekt in haar rol als hét platform voor gendergeschiedenis actief samenwerking met andere instellingen, organisaties en personen om meerwaarde te creëren voor de ontwikkeling en verspreiding van kennis over gendergeschiedenis in wetenschap, onderwijs, cultuur en samenleving. VVG werkt nauw samen met het Archief- en Onderzoekscentrum voor Vrouwengeschiedenis in Brussel en met Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis in Amsterdam. Beiden instellingen zijn vertegenwoordigd in het bestuur van de VVG. Met Atria (destijds IAV en sindsdien IIAV en Aletta) wordt sinds 1981 samengewerkt vanuit de overeenkomsten die bestaan in de doelstelling, werkterrein en doelgroepen. Het verenigingsadres van het VVG is zo ook historisch bij Atria gevestigd. Sinds 2002 wordt de Johanna Naberprijs (in 1989 als tweejaarlijkse prijs ingesteld door de Stichting Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis) uitgereikt door de VVG en Atria. Daarnaast werkt de VVG sinds 2019 samen met het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (de Historicidagen) en Universiteiten voor bijvoorbeeld de uitreiking van de Johanna Naberprijs en het organiseren van de Gendergeschiedenisdag. Daarnaast is er geregelde uitwisseling met de redactie van het *Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis*. De VVG is aangesloten bij de Nederlandse Vrouwenraad (NVR).

De VVG is *founding member* van de International Federation for Research in Women's History (IFRWH) en heeft de status van *Dutch national committee*. Contactpersoon namens de VVG in de IFRWH is sinds 2020 Dr. Margit van der Steen.

Vaste activiteiten van de VVG

- Jaarlijks vindt minimaal een symposium – Gendergeschiedenisdag - of een lezing plaats.
- De VVG draagt bij aan de tweejaarlijkse Historicidagen, op steeds opnieuw vast te stellen manieren.
- De jaarlijkse Algemene Leden Vergadering wordt gehouden in de eerste helft van het jaar. Deze bijeenkomst kan worden gecombineerd met het symposium of kan los daarvan digitaal worden gehouden.
- *Historica* verschijnt drie keer per jaar. De VVG biedt (jonge) historici (ook niet leden) de gelegenheid om in het tijdschrift te publiceren en bieden zo nodig extra ondersteuning. Tegelijkertijd beraadt de redactie zich in samenspraak met het bestuur op een verdere professionaliseringsslag naar open access en een digitaal redactieproces. Peer review behoort al tot de redactionele procedure.
- Jaarlijks kent de VVG de Johanna Naberprijs toe aan de student met de beste afstudeerscriptie op het gebied van vrouwen- en/of gendergeschiedenis. Het doel van de prijs is om onderzoek op het gebied van vrouwen- en gendergeschiedenis te bevorderen. De jury bestaat uit een hoogleraar uit Nederland en een hoogleraar uit Vlaanderen, alsmede de winnaar van het voorafgaande jaar. De VVG organiseert de prijsuitreiking samen met Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis en wellicht in de toekomst ook het KNHG.
- De VVG brengt één keer per maand een digitale nieuwsbrief uit.
- De VVG onderhoudt momenteel digitale media in de vorm van een website, een facebookpagina en twitter. Mogelijk komen hier andere digitale kanalen bij.

Daarnaast zijn er incidentele activiteiten, zoals participeren in de werkgroep die zich bezig houdt met de herdenking van 100 jaar vrouwenkiesrecht (in 2019) en participeren in het Wikipedia project 'Gendergap'. Deze kunnen naar believen worden aangevuld met andere activiteiten.

Hoofdstuk 3

Beleidsvoornemens VVG 2021-2026.

De scheidend voorzitter van de VVG, Margit van der Steen, kon in haar Afscheidsrede tijdens de digitaal gehouden Gendergeschiedenisdag op 15 oktober 2020 tevreden vaststellen dat de afgelopen jaren dynamisch en beloftevol waren. De website is vernieuwd en uitgebreid met een Nieuwsbrief en trekt vele bezoekers. Het aantal leden groeit weer licht en verjongt. Er zijn enkele succesvolle samenwerkingen geweest, onder andere met de KNHG, en een groeiend aantal goed bezochte activiteiten. De Gendergeschiedenisdag is in ere hersteld en *Historica* bloeit. De VVG is met haar tijd meegegaan door oude nummers van *Historica* te digitaliseren en zo haar verleden toegankelijk te maken. De conclusie luidde dan ook: gendergeschiedenis heeft toekomst.

Vier speerpunten

De vaststelling dat de VVG er goed voorstaat betekent niet dat er niets meer te doen valt. Het bestuur stelt vast dat een aantal zaken uit de vorige notitie blijvend aandacht verdienen, en dat er ook enkele nieuwe beleidsdoelen bijkomen. Deze zijn vaak al wel impliciet geadresseerd, maar nog niet expliciet benoemd. Door dat wel te doen, kan op die punten mogelijk ook meer worden bereikt. Het gaat daarbij om drie speerpunten 1) meer aandacht voor wetenschappelijk historisch onderzoek, zonder de publieksfunctie van de VVG te verliezen, 2) een meer inclusieve visie op de theorie en praktijk van gendergeschiedenis in de VVG en 3) internationalisering

Ad 1 *Historica* wil zich verder ontwikkelen in de richting van een wetenschappelijk tijdschrift, waarbij zij zich ontdoet van het etiket 'verenigingsblad'. Mededelingen van de VVG, jaarverslagen of jaarredes zullen dan verhuizen naar de website en/of de Nieuwsbrief. Recensies hebben hun weg naar de website al gevonden. Die worden bijgehouden door twee leden van de redactie in samenwerking met een pool van recensenten. Verder worden mogelijkheden voor Open Access publicatie onderzocht, met daaraan gekoppeld een geformaliseerd digitaal peer review systeem. Wellicht is het mogelijk en wenselijk meer Engelstalige artikelen op te nemen, al kan een Nederlandstalig tijdschrift juist ook weer een meerwaarde hebben. Daarnaast kan worden gedacht aan het invoeren van verschillende rubrieken zoals bijvoorbeeld *L'Homme. Europäisch Zeitschrift für feministische Geschichtswissenschaft* die kent: reflectie op en debat over belangrijke actuele genderonderwerpen, aandacht voor bronnen en archieven e.d.. Bij dit alles wil de VVG graag het aantrekkelijke format voor de vormgeving behouden.

Meer aandacht voor wetenschappelijke gendergeschiedbeoefening kan ook door een wat duidelijker onderscheid te maken tussen publieksgerichte activiteiten en activiteiten die meer zijn gericht op het veld.

Ad 2 Hoewel er een toenemende aandacht onder gendergeschiedenisbeoefenaars- en belangstellenden is voor inclusieve geschiedenis zoals bijvoorbeeld het druk bezochte symposium over Black Gender History liet zien, is de VVG historisch en nog steeds een heel witte vereniging. Het bestuur wil daarom meer vrouwen (of mannen) van kleur aantrekken in het bestuur zelf, in de redactie van *Historica* en in het Comité van Aanbeveling met het doel om ook de inhoud van gendergeschiedenis te veranderen. Intersectionaliteit en inclusiviteit zijn dan ook criteria in alle activiteiten en uitingen van de VVG.

Ad 3 Het bestuur wil de internationalisering van gendergeschiedenis stimuleren door de band met de International Federation of Research in Women's History te verstevigen en banden aan te halen met

zusterverenigingen en redacties van andere gendergeschiedenistijdschriften. De VVG streeft ernaar in 2026 ter gelegenheid van haar vijftigjarig bestaan een internationaal gendergeschiedeniscongres te organiseren, bij voorkeur in samenwerking met o.a. Atria en de KNHG.

Ad 4 Het bestuur neemt zich voor om onder de aandacht te brengen van de verschillende onderwijsinstellingen dat de integratie van gendergeschiedenis in de curricula gebrekkig is. Dat blijkt uit een onderzoek naar de academische opleidingen geschiedenis, alsook naar tekstboeken die worden gebruikt in het middelbaar onderwijs. Mogelijk kan hierin worden samengewerkt met de F-Site en Atria, het KNHG, de Vereniging van Geschiedenis en staatsinrichting Nederland (VGN) en andere relevante organisaties.

Naast deze vier speerpunten, is aandacht nodig voor de volgende beleidsdoelen:

1. Leden behouden en werven.
2. De bekendheid van de VVG verder te doen toenemen.
3. De financiële daadkracht vergroten door het werven van fondsen; hiertoe wordt onder andere ANBI-status aangevraagd. De statuten zullen daartoe worden aangepast.
4. Samenwerking verstevigen, uitbreiden en/of aangaan met instellingen en organisaties die zich bezighouden met geschiedenis. De banden met Atria en het Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis - Centre d'Archives pour l'Histoire des Femmes (AVG-Carhif) in Brussel goed onderhouden. De groeiende incidentele samenwerking met de KNHG verder uitbouwen tot een vaste relatie. Nieuwe banden aangaan van VGN en F-Site en andere relevante organisaties. Vaste deelname en financiële steun van de VVG aan de Historicidagen lijkt een kans hiervoor. Het zou goed zijn nog andere samenwerkingsverbanden te creëren, bijvoorbeeld met de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde en de Vereniging van Geschiedenisleraren Nederland. Tevens worden jaarlijks wisselende samenwerkingsverbanden aangegaan met afdelingen geschiedenis van de universiteiten met als doel de Gendergeschiedenisdag (eventueel ook lezingen op het gebied van gender- en vrouwengeschiedenis) in wisselende samenwerking met universiteiten te organiseren.
5. Het bestuur zou graag het Comité van Aanbeveling willen uitbreiden en een actievere rol willen geven in het reilen en zeilen van de VVG. Het bestuur zal actie ondernemen om het Comité van aanbeveling actiever aan te spreken en bij de vereniging te betrekken. Zie de losse bijlage voor een voorstel van nieuwe leden.

De beleidskeuzes worden, voor zover van toepassing, uitgewerkt in projectplannen, waarvoor mogelijk ook een beroep wordt gedaan op leden.

Juni 2021